

ІНДИКАТИВНА СОБІВАРТІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА ПРИКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»)

©2023 ЧЕНЦОВ В. В., ГРИГОРАШ О. В.

УДК 338.552:378.4.332.1
JEL: E23; I23; L11; R12

Ченцов В. В., Григораш О. В. Індикативна собівартість як чинник формування ринку освітніх послуг: регіональний аспект (на прикладі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»)

У статті проведено оцінку впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів (на прикладі ЗВО Дніпропетровської області, які здійснюють набір здобувачів освіти на ступенем освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»). Аналіз показників вступної кампанії на спеціальність в Україні показав, що протягом 2019–2022 рр. обсяг державного замовлення скорочувався, а обсяг набору вступників на контракт зростає протягом 2018–2020 рр., а у 2021–2022 рр. мав значний спад. Це пояснюється впровадженою нормою щодо встановлення цін на освітні послуги не нижче розрахованої мінімальної вартості навчання. Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра у 2020–2021 рр. показав, що ціни на навчання відповідно до нової системи в державних вишах зросли в 1,17–2,05 рази за винятком приватних ЗВО та ЗВО аграрного спрямування, що є непрофільним для аналізованої спеціальності. Крім того, ціни виявилися вищими, ніж у провідних ЗВО, які є лідерами з набору на спеціальність 072 в Україні. Оцінка результатів вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра в контексті запровадження індикативної собівартості показала, що показники набору скоротилися в усіх ЗВО (крім тих, де відбулося значне підвищення цін). Крім того, скоротилася і питомо вага набору області в кількості зарахованих на спеціальність в Україні. Це засвідчує негативні тенденції до зміщення вподобань вступників із вступу до державних ЗВО на вступ до приватних, а також непрофільних вишів (як правило, технічного спрямування) через нижчу ціну на освітні послуги. До того ж, внаслідок різкого підвищення цін у регіональних закладах вищої освіти, вони втратили конкурентну перевагу перед престижними ЗВО столиці. До закінчення воєнного стану дію Постанови призупинено, що вплинуло на результати вступної кампанії у 2022 р. Але скорочення набору пов'язано, зокрема, зі зменшенням кількості вступників до українських вишів у зв'язку із виїздом за кордон.

Ключові слова: індикативна собівартість, мінімальний розмір плати за навчання, ціни на освітні послуги, ринок освітніх послуг, набір здобувачів освіти.

Табл.: 4. Бібл.: 15.

Ченцов Віктор Васильович – доктор історичних наук, доктор наук з державного управління, професор, перший проректор Університету митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: chentsov61@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1109-8168>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-4871-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57207889813>

Григораш Ольга Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: olgav.grygorash@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8089-3755>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-2397-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57201059951>

UDC 338.552:378.4.332.1
JEL: E23; I23; L11; R12

Chentsov V. V., Hryhorash O. V. Indicative Self-Cost as a Factor in the Formation of the Educational Services Market: The Regional Aspect (Example of Specialty 072 «Finance, Banking and Insurance»)

The article assesses the impact of the introduction of indicative self-cost on the volume of recruitment of regional universities (on the example of higher education institutions of the Dnipropetrovsk region, which recruit applicants for education on the bachelor's degree on the basis of complete general secondary education in the specialty 072 «Finance, Banking and Insurance»). The carried out analysis of the indicators of the admission campaign for the specialty in Ukraine showed that during 2019–2022 the volume of the State procurement decreased, and the volume of recruitment of applicants for the contract increased during 2018–2020, and in 2021–2022 it had a significant decline. This is explained by the implemented norm for setting prices for educational services not lower than the calculated minimum cost of education. The analysis of prices for educational services in the HEIs of the city of Dnipro in 2020–2021 showed that prices for education in accordance with the new system in public universities increased 1.17–2.05 times, with the exception of private HEIs and higher education institutions of agrarian orientation, which is non-profile for the analyzed specialty. In addition, prices turned out to be higher than those of leading universities, which are leaders in recruitment for specialty 072 in Ukraine. The evaluation of the results of the admission campaign in in the HEIs of the city of Dnipro in the context of the introduction of indicative self-cost showed that recruitment indicators decreased in all universities (except for those where there was a significant increase in prices). In addition, the share of the region's recruitment in the number of admitted to studying according to the specialty in Ukraine has also decreased. This indicates negative trends towards a shift in the preferences of applicants from admission to public HEIs to admission to private ones as well as non-profile universities (usually in a technical direction) due to the lower price of educational services. In addition, as result of a sharp increase in prices in regional higher education institutions, they have lost a competitive advantage over prestigious universities in the capital city. Until the end of martial law, the related resolution was suspended, which affected the results of the admission campaign in 2022, but the reduction in recruitment is associated, in particular, with a decrease in the number of outbound applicants to Ukrainian universities.

Keywords: indicative self-cost, minimum fees for education, prices for educational services, market for educational services, recruitment of students.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 15.

Chentsov Victor V. – D. Sc. (History), D. Sc. (Public Administration), Professor, First Pro-rector, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: chentsov61@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1109-8168>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-4871-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207889813>

Hryhorash Olha V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: olgav.grygorash@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8089-3755>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-2397-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201059951>

Кожна фінансова система тяжіє до мінімізації вартості послуг. Держава прагне до зниження вартості підготовки фахівців з вищою освітою, а здобувачі освіти – до отримання безкоштовних освітніх послуг. Згідно з теорією «залізного трикутника» Джона Деніела [1] сучасна вища освіта стикається з трьома головними проблемами: вартість, доступність, якість, і тим, як вони взаємодіють (*J. Daniel* та ін., 2009). Зокрема, фінансові обмеження з боку урядів можуть призвести до обмеження кількості студентів, які навчаються за державним замовленням (обмежити доступ до вищої освіти неплатоспроможним здобувачам), або до скорочення асигнувань на кожного студента для закладів – таким чином знижуючи якість освіти.

В Україні обсяг видатків на вищу освіту збільшується, але обсяг державного замовлення – скорочується. З метою забезпечення належної якості освітніх послуг Урядом запроваджено механізм формування мінімального розміру плати за навчання, що спричинило значне зростання вартості освітніх послуг у більшості державних ЗВО.

Аналіз позицій України в рейтингу показників освітніх систем QS Higher Education System Strength Rankings показав, що протягом 2016–2018 рр. показник «доступності якісної освіти» (шанси жителів країни отримати місце в її провідних університетах) зріс майже втричі (з 5,0 до 14,4 бала), що свідчить про поступову демократизацію вступу до провідних ЗВО України [2].

В умовах рішення Уряду [3] щодо формування мінімального розміру плати за навчання для здобуття вищої освіти на основі індикативної собівартості виникає питання щодо впливу зміни вартості на доступність і якість вищої освіти.

Аналіз досвіду Великої Британії показав, що внаслідок підвищення цін на освітні послуги скорочення кількості вступників відбувалося лише на початку зміни цінової політики, причому це стосувалося більшою мірою студентів-заочників, для яких після 2012 р. підвищення цін було значним, а можливість отримати позику для оплати навчання – об-

меженою, що і спричинило зменшення кількості здобувачів освіти [4]. Тобто, у Великій Британії питання доступу до вищої освіти за умови підвищення цін визначається можливістю одержання державної підтримки (а в Україні – можливістю самостійно оплачувати кредити). З іншого боку, підвищення не лише цін на освітні послуги, але і самої вартості навчання у Великій Британії (витрати на оплату майна, комунальні послуги, їжу, одяг і проїзд) та покриття їх за рахунок студентських позик може спричинити значну заборгованість здобувачів перед державою [5]. Результати досліджень [6] доводять, що фінансові проблеми найбільшою мірою впливають на наміри студента отримати вищу освіту. Зазначається, що студентам з низькими доходами важко повноцінно брати участь в університетському житті через низьку доступність як кредитів, так і батьківської підтримки [7].

І. Костенко [8] аналізує вплив індикативної собівартості на формування попиту на ринку освітніх послуг в Україні (на прикладі спеціальності 051 «Економіка»). Автор приходить до висновку, що у 2020 р. у зв'язку зі значним підвищенням цін на освітні послуги в державних ЗВО (тільки у трьох областях мінімальна вартість навчання менше або дорівнює вартості контракту у 2019 р.) попит на освітні послуги мав зміститися в бік приватних ЗВО або в бік ЗВО Східної Європи. Прогноз І. Костенко справдився: збільшення набору приватних ЗВО у 2020 р. склало 52% порівняно з 2019 р., у 2021 р. – 20%. Це пов'язано з тим, що у 2020 р. внаслідок карантинних обмежень кордони для виїзду на навчання до іноземних ЗВО були закриті, у 2021 р. карантинні обмеження послабилися, і тому темп збільшення контрактників у приватних ЗВО знизився. Тенденцію до зменшення вступників на платну форму навчання підтверджено і в окремих державних ЗВО Львівської області, в яких відбулося значне підвищення вартості через застосування індикативної собівартості [9].

З іншого боку, на основі результатів економічного аналізу попиту та пропозиції на освітні послуги за спеціальністю «Економіка» А. Скрипник та І. Костенко [10] визначають індикативну собівартість

як засіб протидії використанню демпінгових стратегій державними ЗВО та інструмент «вирівнювання конкурентних умов державної та приватної освіти». Це обумовило вибір теми дослідження.

Аналіз наукових публікацій з питань впливу вартості освітніх послуг на доступність вищої освіти дає змогу визначити, що підвищення цін на освітні послуги є вагомим чинником для прийняття рішення здобувачами щодо вступу. Разом із тим недостатньо дослідженим залишається регіональний аспект впливу цін на освітні послуги, сформовані на основі індикативної собівартості, на набір регіональних ЗВО.

Метою статті є оцінка впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів (на прикладі ЗВО Дніпропетровської області, які здійснюють набір здобувачів освіти на ОС бакалавр на базі повної загальної середньої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Досягнення мети передбачає такі етапи дослідження:

1. Проаналізувати показники вступної кампанії на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні у 2019–2022 рр.
2. Охарактеризувати ціни на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра та вишів – лідерів України з набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
3. Дати оцінку результатів вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра в контексті запровадження індикативної собівартості.

Розпочнемо аналіз із розгляду набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні. Аналіз проведено на

основі даних Державної електронної бази з питань освіти (далі – ЄДЕБО) щодо вступу для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти (денна форма). У *табл. 1* наведено інформацію про обсяг набору здобувачів освіти на денну форму навчання (набір), у тому числі обсяг державного замовлення (ДЗ), обсяг набору на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб (контракт).

Дані *табл. 1* засвідчують, що контингент набору на спеціальність 072 в Україні протягом 2018–2020 рр. зростав, а у 2021–2022 рр. – скорочувався. Це пов'язано із особливостями демографічної ситуації, зокрема з динамікою кількості випускників шкіл (учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти). У середньому на денну форму навчання (на всі спеціальності) вступають 61–64% випускників шкіл.

Протягом 2019–2022 рр. обсяг державного замовлення на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні скорочувався. Разом із тим необхідно відмітити нерівномірність розподілу бюджетних місць між вишами. Так, за даними ЄДЕБО [12], у 2018 р. набір на спеціальність 072 здійснювали 156 вишів, у тому числі 91 виш отримав держзамовлення. Із 939 бюджетних місць 331 місце отримали 5 ЗВО. Аналогічна ситуація у 2019 р.: із 957 місць держзамовлення 379 місць припало на 6 ЗВО. У 2020 р. 4 ЗВО отримали 209 із 650 місць держзамовлення, у 2021 р. – 174 місця із 489. У 2022 р. 4 ЗВО отримали 135 бюджетних місць із 442 (ЛНУ імені Івана Франка та КНЕУ Вадима Гетьмана – по 36 місць, КНУ імені Тараса Шевченка та Києво-Могилянська академія – 32 та 31 місце відповідно), при цьому 20 ЗВО отримали по 1 місцю держзамовлення.

Таблиця 1

Показники вступної кампанії на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» в Україні та в Дніпропетровській обл. у 2019–2022 рр. (ОС бакалавр на базі ПЗСО, денна форма)

Показник	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість учнів, які одержали атестат про здобуття повної загальної середньої освіти, осіб	195 357	198 230	222 277	229 000	*
Набір по Україні, осіб	2 676	3 098	3 374	2 808	2 389
ДЗ по Україні, осіб	939	957	650	489	442
Контракт по Україні, осіб	1 737	2 141	2 724	2 319	1 947
Кількість ЗВО в області, од.	15	16	15	18	12
ДЗ по області, осіб	57	47	43	30	39
Контракт по області, осіб	146	237	257	186	143
Набір по області (денне), осіб	203	284	300	216	182
Питома вага ДЗ області у ДЗ по країні, %	6,1	4,9	6,6	6,1	8,8
Питома вага області у наборі по країні, %	11,7	9,2	8,9	7,7	7,6

Примітка: * – дані не опубліковано.

Джерело: авторська розробка на основі зведених даних [11; 12].

Набір контрактників в Україні зростав протягом 2018–2020 рр., але у 2021–2022 рр. різко скоротився. Це пояснюється набуттям чинності Постанови Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 191 «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» [3], відповідно до якої запроваджено мінімальний розмір плати за навчання для здобуття вищої освіти.

Аналіз впливу індикативної собівартості на контингент зарахованих до закладів вищої освіти у Дніпропетровській обл. показав, що у 2019 р. вступ на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для здобуття ступеня освіти бакалавр на базі повної загальної середньої освіти у Дніпропетровській області здійснювали 16 ЗВО, з них 8 ЗВО отримали 47 місць державного замовлення та зарахували 237 вступників на місця за кошти фізичних та юридичних осіб (контракт). Усього на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у 2019 р. зараховано 284 здобувачів (9,2% студентів у країні).

У 2020 р. набір фінансистів в області здійснювали 15 ЗВО, до яких вступили 43 бюджетники і 257 контрактників – 300 здобувачів освіти (8,9% студентів України). Тобто набір здобувачів освіти в області збільшився на 5,6% (з 284 до 300), а в Україні – на 8,9% (з 3 098 до 3 374).

У 2021 р. темп скорочення набору на спеціальність в області (28%) перевищив темп скорочення набору в Україні (24,8%), а питома вага здобувачів області в наборі по країні скоротилася до 7,7%. Це сигналізує про формування таких умов, при яких вступникам на спеціальність 072 буде вигідніше здобувати освіту у вищих інших областей. Припускаємо, що таке скорочення темпів набору вступників на спеціальність в області спричинене значним підвищенням цін на освітні послуги, викликане запровадженням мінімального розміру плати, нижче якого ЗВО не могли встановлювати ціни у 2020–2021 рр.

Розглянемо, як вплинуло запровадження мінімальної вартості (далі – мінімальний розмір плати – МРП) на ціноутворення та набір до регіональних ЗВО на прикладі вищів Дніпра. Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (ДНУ), Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (НТУ «Політехніка»), Придніпровська державна академія будівництва та архітектури (ПДАБА), Університет імені Альфреда Нобеля (Нобеля), Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка Лазаряна (ДНУЗТ) та Національна металургійна академія України (НМетАУ), з 2021 р. – Український державний університет науки і технологій (УДУНТ), Український державний хіміко-технологічний університет (УДХТУ), Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет (ДААЕУ), Університет митної справи та фінансів (УМСФ) наведено в *табл. 2*.

На основі аналізу даних *табл. 2* можна зробити такі висновки.

1. У зв'язку із упровадженням Постанови [3] усі державні ЗВО у 2020 р. були зобов'язані встановити ціни на освітні послуги з урахуванням мінімальної вартості. Ця норма не стосувалася приватних ЗВО (як таких, що не отримували держзамовлення у 2019 р.), отже вони не були зобов'язані встановлювати ціни не нижчі за мінімальну вартість. Наприклад, вартість навчання у приватному ЗВО Університет ім. А. Нобеля у 2019 р. становила 20 339 грн (вище за всі ЗВО м. Дніпра), а у 2020 р. вишем встановлено 22 228 грн (це нижче за мінімальний розмір плати у ПДАБА та УМСФ).

2. МРП у 2020 р. значно відрізняється від цін 2019 р. Так, у 2020 р. коефіцієнт зростання коливався від 1,17 у НТУ «Дніпровська політехніка» до 2,05 у ПДАБА. Тобто заклади освіти мали значно підвищити ціни порівняно з минулим роком. Виняток – ДДАЕУ, де розрахований МРП є нижчим за встановлену ціну у 2019 р.

3. МРП є значно нижчим у закладах освіти, де аналізована спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» є непрофільною. Наприклад, у НТУ «Дніпровська політехніка» – 13 988 грн, у ДНУЗТ – 18 229 грн, в УДХТУ – 19 202 грн, а в ДДАЕУ – взагалі 10 577 грн. Це дало змогу непрофільним закладам встановити ціни на навчання нижчі, ніж у тих закладах, які спеціалізуються на економічних спеціальностях, зокрема на спеціальності 072. На фоні різкого економічного спаду 2020 р., викликаного наслідками карантинних обмежень та згорання значної частини бізнесу по всій країні, різке підвищення цін на навчання ускладнило набір контрактників для профільних закладів.

4. У 2021 р. ціноутворення також здійснювалося на основі Постанови [3] та характеризувалося підвищенням розміру плати за навчання порівняно з 2020 р. Але при цьому кількість випускників шкіл, а значить і потенційних вступників, зменшилася. На фоні відкриття кордонів після карантину та розширення можливостей для вступу до іноземних ЗВО українські профільні виші були змушені конкурувати не лише із непрофільними закладами в питанні цінової політики, але і з іноземними.

Крім того, на основі розрахованої індикативної собівартості регіональні ЗВО були змушені встановити ціни вищі, ніж виші – лідери з набору на спеціальність в Україні. Так, лідером з набору здобувачів освіти на спеціальність 072 у Дніпропетровській області був УМСФ – профільний заклад освіти. Ціни на освітні послуги в УМСФ вищі, ніж у трьох ЗВО – лідерах набору контрактників в Україні у 2020–2021 рр. (*табл. 3*).

5. Відповідно до Постанови КМУ [15] у 2022 р. необхідність встановлення цін на основі МРП скасовано, заклади освіти визначали рівень цін на освітні

Таблиця 2

Аналіз цін на освітні послуги у ЗВО м. Дніпра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2019–2022 рр.

Рік	ЗВО	ДНУ	НТУ «Політехніка»	ПДАБА	Нобеля	ДНУЗТ / УДУНТ	НМетАУ / УДУНТ	УДУХУ	ДДАЕУ	УМСФ
2019	Ціна ЗВО	13 300	12 000	10 980	20 339	13 280	10 800	11 500	11 900	12 000
2020	МРП	22 075	13 988	22 531	*	18 229	20 305	19 202	10 577	23 435
	Коефіцієнт зростання МРП (2020/2019)	1,66	1,17	2,05	–	1,37	1,88	1,67	0,89	1,95
	Ціна ЗВО	22 100	18 100	22 650	22 228	18 300	20 300	19 210	11 900	23 436
2021	МРП	32 845	20 783	30 088		24 294	27 817	26 601	15 216	30 632
	Ціна ЗВО	32 900	20 800	29 950	34 950	24 300	27 820	26 600	15 300	30 635
2022	Ціна ЗВО	22 000	20 800	15 500	40 000	19 900	19 900	19 500	16 950	22 000
	Коефіцієнт зростання (2022/ 2021)	0,67	1,00	0,52	1,14	0,82	0,72	0,73	1,11	0,72

Примітка: * – для приватних ЗВО мінімальний розмір плати не встановлювався.

Джерело: авторська розробка на основі зведених даних [13; 14], зведених даних про вартість навчання у ЗВО м. Дніпра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у 2019 р.

Таблиця 3

Аналіз цін на освітні послуги у вищих-лідерах з набору на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2020–2021 рр.

ЗВО	2020 р.				2021 р.			
	Місце в рейтингу	К	МРП	Ціна ЗВО	Місце в рейтингу	К	МРП	Ціна ЗВО
ЛНУ ім. І. Франка	1	198	15 319	20 995	2	190	22 175	24 942
КНЕУ ім. В. Гетьмана	2	193	20 387	27 200	1	240	24 301	28 200
ХНЕУ ім. С. Кузнеця	3	160	19 671	19 671	5	86	25 632	26 200
УМСФ	7	78	23 435	23 436	6	60	30 632	30 635

Джерело: авторська розробка на основі зведених даних [12–14].

послуги самостійно. З урахуванням специфіки воєнного стану більшість ЗВО м. Дніпра знизили ціни. Винятки – ДДАЕУ (у 2020–2021 рр. мали найнижчі ціни), Університет Альфреда Нобеля (не прив'язаний до МРП) та НУ «Дніпровська політехніка» (залишив ціну без змін). У контексті необхідності пристосування до умов воєнного стану рішення уряду щодо скасування норм Постанови [3] та дозвіл закладам освіти самостійно встановлювати ціни є зваженими.

Розглянемо набір на спеціальність закладами освіти м. Дніпра (табл. 4).

Аналіз вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра показав таке.

1. Вступники тяжіють до вибору дніпровських ЗВО. Набір на аналізовану спеціальність в області здійснюють 16 вишів, при цьому левова частка здобувачів освіти в області вступають саме до 9 ЗВО м. Дніпра.

2. Ціни на освітні послуги виступають важливим чинником вибору ЗВО. Так, у 2019 р. набір здійсню-

вався на умовах вільної конкуренції. У 2020 р. в умовах значного підвищення цін значно зріс набір у тих ЗВО, де зростання цін було не таким стрімким: НУ «Дніпровська політехніка», ДДАЕУ та Університет А. Нобеля – тобто непрофільні ЗВО та приватний заклад освіти. Лідером з набору контрактників у регіоні залишився УМСФ, але набір значно скоротився через ціновий бар'єр. 2021 р. характеризувався скороченням набору у всіх ЗВО (виняток – ДДАЕУ). У 2022 р. скорочення набору пов'язано із загальним зменшенням кількості вступників, які не повернулися в Україну з-за кордону, куди виїхали через початок воєнних дій.

3. Упровадження мінімального розміру плати за навчання чинить негативний вплив передусім на регіональні ЗВО, головною конкурентною перевагою яких порівняно з київськими та львівськими вишами були ціни. Престижні ЗВО мають високі набори і бюджетників, і контрактників, регіональні – в основному здійснюють ставку на контрактників. В умовах

Аналіз вступної кампанії у ЗВО м. Дніпра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(бакалавр на базі ПЗСО, денна форма) у 2019–2022 рр.

Рік	Набір ЗВО області	Набір ЗВО м. Дніпра	ДНУ	НУ «Політехніка»	ПДАБА	Нобеля	ДНУЗТ / УДУНТ	НМетАУ / УДУНТ	УДУХУ	ДДАЕУ	УМСФ
2019	237	206	14	14	4	13	3	8	5	32	113
2020	257	217	12	28	5	43	5	1	3	42	78
2021	186	147	7	24	0	9	3	1	1	42	60
2022	143	115	9	14	4	0	2	2	2	29	53

Джерело: авторська розробка на основі зведених даних [13].

щорічного скорочення обсягів держзамовлення підвищення цін на освітні послуги на фоні зниження темпів економічного розвитку спричинило зменшення набору.

4. Ефективність механізму встановлення цін на освітні послуги закладами освіти виявилася високою з позиції підтримки столичних ЗВО. Разом із тим, механізм показав свою недосконалість у частині розвитку регіональних вишів. Дію Постанови призупинено до 31.12.2023 р. З метою підтримки всіх регіонів України, зокрема розвитку вищої освіти, після закінчення воєнних дій механізм потребує вдосконалення або скасування.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети у статті проведено оцінку впливу впровадження індикативної собівартості на обсяг набору регіональних вишів. Аналіз показників вступної кампанії закладів вищої освіти м. Дніпра показав, що впровадження індикативної собівартості при визначенні цін на освітні послуги негативно впливає на формування регіонального ринку освітніх послуг. Мають місце тенденції до скорочення наборів у профільних вишах на користь непрофільних, ціни в яких є значно нижчими.

Перспективою подальших досліджень є оцінка результатів вступної кампанії за спеціальностями, ціни які встановлювалися без урахування індикативної собівартості. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Daniel J., Kanwar A., Uvalić-Trumbić S. Breaking Higher Education's Iron Triangle: Access, Cost, and Quality. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 2009. Vol. 41. Iss. 2. P. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.3200/CHNG.41.2.30-35>
- Чайка І. П. Аналіз українського ринку вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 1. С. 91–101. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» від 03.03.2020 р. № 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-p#Text>
- Flannigan T., Gupta S. The Impact of Tuition Fees on Higher Education Enrolment and Equity in England. Review of the Existing Literature / Nebula Strategic Research Group. 2021. 13 p. URL: <https://www.nebularesearch.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Impact-of-Tuition-Fees-on-Higher-Education-Enrolment-and-Equity-in-England.pdf>
- Irani Z. The rising cost of UK higher education risks pricing out the disadvantaged / Times Higher Education. 05.05.2022. URL : <https://www.timeshighereducation.com/blog/rising-cost-uk-higher-education-risks-pricing-out-disadvantaged>
- Wilkins S, Shams F., Huisman J. The decision-making and changing behavioural dynamics of potential higher education students: The impacts of increasing tuition fees in England. *Educational Studies*. 2013. Vol. 39. Iss. 2. P. 125–141. DOI: <https://doi.org/10.1080/03055698.2012.681360>
- Kernohan D. Is it time for another major review of higher education? / Wonkhe. 2022. URL: <https://wonkhe.com/blogs/is-it-time-for-another-major-review-of-higher-education/>
- Костенко І. С. Роль індикативної собівартості у формуванні ринку освітніх послуг в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 295–305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
- Сас С. П. Вплив індикативної собівартості на формування фінансового потенціалу закладів вищої освіти України. *Галицький економічний вісник*. 2021. Т. 70. № 3. С. 102–110. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102
- Скрипник А. В., Костенко І. С. Економетричний аналіз попиту та пропозиції освітніх послуг за спеціальністю 051 «Економіка». *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 279–288. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>
- Загальна середня та професійна (професійно-технічна) освіта в Україні / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/arch_pto_u.htm

12. Зараховані на навчання / Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: vstup.edbo.gov.ua
13. Вступна кампанія / Єдина державна електронна база з питань освіти. URL : vstup.edbo.gov.ua
14. Мінімальна вартість контрактного навчання 2020: МОН опублікувало розрахунок. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про зупинення в 2022 році дії деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 11.03.2022 р. № 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2022-п#n7>

REFERENCES

- Chaika, I. P. "Analiz ukrainskoho rynku vyshchoi osvity" [Analysis of the Ukrainian Higher Education Market]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1 (2020): 91-101. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.01.091
- Daniel, J., Kanwar, A., and Uvalic-Trumbic, S. "Breaking Higher Education's Iron Triangle: Access, Cost, and Quality". *Change: The Magazine of Higher Learning*, vol. 41, no. 2 (2009): 30-35. DOI: <https://doi.org/10.3200/CHNG.41.2.30-35>
- Flannigan, T., and Gupta, S. "The Impact of Tuition Fees on Higher Education Enrolment and Equity in England. Review of the Existing Literature". *Nebula Strategic Research Group*. 2021. <https://www.nebula-research.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Impact-of-Tuition-Fees-on-Higher-Education-Enrolment-and-Equity-in-England.pdf>
- Irani, Z. "The rising cost of UK higher education risks pricing out the disadvantaged". *Times Higher Education*. May 05, 2022. <https://www.timeshighereducation.com/blog/rising-cost-uk-higher-education-risks-pricing-out-disadvantaged>
- Kernohan, D. "Is it time for another major review of higher education?" *Wonkhe*. 2022. <https://wonkhe.com/blogs/is-it-time-for-another-major-review-of-higher-education/>
- Kostenko, I. S. "Rol indykativnoi sobivartosti u formuvanni rynku osvitnikh posluh v Ukraini" [The Role of Indicative Self-Cost in the Formation of the Market of Educational Services in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 5 (2020): 295-305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
- [Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-п#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2022-п#n7>
- "Minimalna vartist kontraktного navchannya 2020: МОН опублікувало розрахунок" [The Minimum Cost of Contract Training 2020: the Ministry of Education and Culture Has Published the Calculation]. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya-2020>
- Sas, S. P. "Vplyv indykativnoi sobivartosti na formuvannya finansovoho potentsialu zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy" [The Influence of Indicative Cost on the Formation of Financial Potential of Higher Education Institutions in Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 70, no. 3 (2021): 102-110. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102
- Skrypnyk, A. V., and Kostenko, I. S. "Ekonometrychnyi analiz popytu ta propozyzii osvitnikh posluh za spetsialnistiu 051 «Ekonomika»" [Econometric Analysis of the Supply and Demand of Educational Services Concerning the Specialty 051 «Economics»]. *Biznes Inform*, no. 4 (2020): 279-288. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-279-288>
- "Vstupna kampaniia" [Introductory Campaign]. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. vstup.edbo.gov.ua
- Wilkins, S., Shams, F., and Huisman, J. "The decision-making and changing behavioural dynamics of potential higher education students: The impacts of increasing tuition fees in England". *Educational Studies*, vol. 39, no. 2 (2013): 125-141. DOI: <https://doi.org/10.1080/03055698.2012.681360>
- "Zahalna serednia ta profesiina (profesiino-tekhnicna) osvita v Ukraini" [General Secondary and Professional (Vocational and Technical) Education in Ukraine]. *Derzhavna sluzhba statyky Ukrainy*. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/arch_pto_u.htm
- "Zarakhovani na navchannya" [Enrolled in Studies]. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. vstup.edbo.gov.ua